لە میحرابی بەماناییدا.. حەمید کورەچی

قوداسی بەفر و پەڕەی زەرد

لە جیهانی فرانس کافکادا، دەمامکەکان لاناچن بۆ ئەوەی ڕوخسارەکان دەربخەن، بەڵکو لادەچن بۆ ئاشکراکردنی دەمامکگەلێکی تری بێڕەنگتر و کاڵتر. لە هەردوو ڕۆمانی "دادگاییکردن" و "قەڵا"دا، بیرۆکراسی لە سیستەمێکی کارگێڕیی سادەوە دەگۆڕێت بۆ "ئایینێکی ڕەش"ی خودانەناس، کە تێیدا کاغەز پیرۆزییە، چاوەڕوانی نوێژە، و گەندەڵیش ئەو گەوهەرە شاراوەیەیە کە لە بێدەنگیی هۆڵەکاندا خۆی کۆ کردوە.

خنکان لە نێو دیوارەکاندا و لوورەی بۆشایی

لە "دادگاییکردن"دا، دەسەڵات وەک قەچەخەرەک (دەندەیەک) دەردەکەوێت کە لە ناو کۆڵان و ڕێڕەوە تەنگەکاندا ڕاوی نێچیرەکەی دەکات؛ چۆنکە گەندەڵی لێرەدا "ستوونی"یە، لە ئاسمانی دادوەرە تەمومژاوییەکانەوە بەسەرتا دەبارێت بۆ ئەوەی لە ژوورە داخراوە بێ پەنجەرەکاندا هەناسەت ببڕێت. بەڵام لە "قەڵا"دا، مۆتەکەکە بە شێوەیەکی "ئاسۆیی" تەشەنە دەکات؛ ئەوە "گەندەڵیی مەودایە". دەسەڵات لە پشتی تۆوە نییە، بەڵکو "لەوێیە"، لە پشتی تەمەکەوە، لەسەر گردەکە، لە ناو قەڵایەکدا کە چاو دەیبینێت و پێ نایگاتێ. ئەو بەفرەی گوندەکە دادەپۆشێت تەنها کەشوهەوا نییە، بەڵکو هەمایەکە بۆ ئەو ساردییە کارگێڕییەی کە ڕۆحی غەریبەکان دەیبەستێت، و هاوارەکانیان دەگۆڕێت بۆ چرپەیەک کە سپێتیی بەفرەکە دەیلووشێت.

بەڕناباسی" و ئەو نامانەی بە مردوویی لەدایک بوون

نێردراو "بەڕناباسی" وەک ئایکۆنێکی وێڵبوونی بوونیادی (ئێکزیستانسیالی) دەردەکەوێت؛ ئەو پردێک نییە لە نێوان "K" و قەڵاکەدا، بەڵکو "ئاوێنەی نەبوونە". دەستپێوەگرتنی "K" بەو کابرایەوە لەبەر نەزانینی نییە بە گەوهەرە لەرزۆکەکەی، بەڵکو هاوشێوەی دەستپێوەگرتنی قومارچییەکە بە کۆتا وەرەقەی دەستیەوە، لە کاتێکدا دەزانێت دۆڕاوە، بەڵام یاریی پێدەکات تەنها بۆ دواخستنی چرکەساتی دانان بە شکستدا. گەندەڵی لە جیهانی کافکادا

لەم “ئومێدە ژەهراوییە”دا بەرجەستە دەبێت؛ کە نامەیەکت پێبدرێت کە ناخوێندرێتەوە، و ژوانێکت لەگەڵ کەسێکدا بۆ دابنرێت کە نایەت، و بە “غەریبی” بمێنیتەوە لە شوێنێکدا کە پێداگری دەکات لەسەر ئەوەی خۆی بانگهێشتی کردوویت.

پرۆسەی وەرگەرانەوەی “K”.. لە مرۆڤەوە بۆ مەلەف

تراژیدیا گەورەکە لە ستەمەکەدا نییە، بەڵکو لە “توانەوە”دایە. لە کۆڵانە تاریکەکانی بیرۆکراسیی کافکاییدا، مر□ق ل□ بوونی وەک گۆشت و خوێن دەوەستێت بۆ ئەوەی ببێت بە “ڕێکارێکی کارگێڕی”. گەندەڵی ڕاستەقینە ئەم ئامێریەیە کە لە خولانەوە ناکەوێت بۆ بەرهەمهێنانی “هیچ. “K” شەڕی مرۆڤەکان ناکات، بەڵکو شەڕی “شەبەنگە” یاسایی و کۆمەڵایەتییەکان دەکات، کە تێیدا بەرپرسەکە تەنها دەنگدانەوەی بەرپرسێکی ترە، و ڕاستیش ئەوەیە کە ئەرشیف بڕیاری لەسەر دەدات، تەنانەت ئەگەر واقیعیش پێچەوانەی ئەوە بڵێت.

کافکا تراژیدیای مرۆڤی هاوچەرخی کێشاوە کە لە دەرگای “دادپەروەری” دەدات و بە دادگایەکی داخراوی دەبینێتەوە، و لە دەرگای “ئینتیما و سەرپشکبوون” دەدات و بە گوندێکی بەستەڵەک دەیزانێت. ئەمە بیرۆکراسییە کاتێک دەبێتە چارەنووس؛ کە تێیدا سزاکە پێش تاوانەکە دەست پێدەکات، و گەیشتنیش مەحاڵە چونکە ڕێگاکە خۆی لە ژێر پێی ڕێبوارەکاندا دادەڕمێت و دەخورێت.

خەیاڵی کافکا مەکە وەک ئەدیبێکی دەستبەتاڵ لە قاوەخانەیەکی بۆهیمیدا، بەڵکو وەک فەرمانبەرێک کە پێشبڕکێ لەگەڵ کاتدا دەکات. کافکا لە “دامەزراوەی بیمەی قەزاکانی کرێکاران” لە پراگ کاری دەکرد، کە خۆی بە بۆڵەبۆڵەوە نازناوی “نووسینگەی بەد بەختی” لێنابوو.

لێرەوە دەزانین کە “مۆتەکەی کافکایی” لە خۆڕا و تەنها لە خەیاڵێکی پەتییەوە نەهاتووە، بەڵکو ڕاپۆرتێکی ڕۆژانە بووە کە بە جەستە و دەماری خۆی دەینووسییەوە.

لە رۆمانی “دادگاییکردن”دا، مردن بڕاوە و یەکلاکەرەوە بوو، وەک شمشێر تیژ بوو، کۆتایی بە ئازارەکان دەهێنا. بەڵام لە “قەڵا”دا، دڵڕەقییەکە لەوەدایە کە دەسەڵات تۆ ناکوژێت، بەڵکو دەتهێڵێتەوە تا بە چاوەڕوانی “خۆت خۆت بکوژیت”. ئەو تەنها ئومێدت پێد□ بەخشێت بۆ ئەوەی مانەوەت لە ناو یارییەکەدا مسۆگەر بکات، پاشان ئەوەت پێدەدات کە دەتەوێت لەو چرکەساتەی کە چیتر خۆت بوونت نەماوە بۆ

ئەوەی چێژی لێببینیت.

ئەمەیە سەرکەوتنی تەنزئامێز و لەشمەی بیرۆکراسی: ئەوەی “کاغەزێکە”ت دەستبکەوێت و “ژیان” بەخت بکەیت.

مالمۆ

05-06-2026

وتار بۆ تامی عەریزە.. نەوزاد بەندی

سەردەمێک تێکەوتووین ئەوەی لە بوارێکدا شارەزا نەبێ و خۆی لێ بدا، زۆر خراپ حەیای ئەچێ، چونکە تۆڕەکانی پەیوەندیی ئەوەندە ووردی ئەکەنەوە و نزیکی ئەخەنەوە و فۆکەسی ئەکەن، ڕەنگە بەڵام بە ڕاستی و پێگاڵیش هەڵوێست بنوێنیت، هێشتا هەر لە قافدا ئەگیرێ ..
مامۆستای ئاینیی، سەرکردەی کوردایەتیی، کۆمۆنیستی عیار بیست و چوار، ڕابەری پێشمەرگە، جۆرەها ڕەمزی کۆمەڵایەتیی تر کە جاران بەڵگەنەویست بوون و وەک خوێن ئەچوونە دڵی هەموانەوە، ئەمڕۆ ئەوەندە ڕەزا قورسن، تەنانەت ناوێرن لە کەناڵەکانیشەوە دەربکەون چجای لە بازاڕ و ناو خەڵکدا یەکسەر کۆمێنتی گاڵتەجاڕیی و ڕەخنە و جنیوی وا دوایان ئەکەون، ڕێک ئەڵێی شەمەندەفەرێکەیە کە گوایا وێستگەی یەکەمی لە عەربەت ئەبێ.
ڕۆژنامەنووس یەکێکە لەو بازگانەی کە زۆر فەریکە نوسەر و ناکامە نوسەر تیایدا سەغڵەت بووە و .. هەرچی ئەکا نە ئەتوانێ درێژە بە ڕەوتی ڕۆژنامەوانیی خۆی بدا و نە بوێریی ئەوەیشی تێدایە وازبهێنێ ..چــونکە لای ئێمە وازهێـنـان ئیهـانـە و سوکـایـەتییە،ئیتر هەر وازهێنانە بێ، لە سیاسیی و حوکمڕانەکەوە هەتا ئەگاتە نوسەر و قەساب و فەرمانبەرێک. کاتێک پێی دەڵێیت کەی خانەنشین دەبیت، تووڕە دەبێ ..هەر بۆیە ئەو سیاسییە حوکمڕانانەی کە بە هیچ جۆرێ وازناهێنن، هاتوون یاسەیەکیان داڕشتووە هەتاکو ئەندامەکانیان لە سوکایەتیی خانەنشن بوون بپارێزن و ..چوار پێنج ساڵیان بە ناوی بنەماڵەی شەهید و زیندانی سیاسیی بۆ تازە ئەکەنەوە، لە کاتێکدا

نە خانەنشین بوون سوکایەتیی و نسکۆیە، نە بەردەوامبوون لە خزمەت بە پیریی، ئەچێتە خانەی ڕێزلێنان و دیاریییەوە ..بەڵام وەک دەڵێن، قسە بۆ کێ دەک□ی□ت؟ مەگەر وەک دەردەدڵیی ئەم دیمەنە سەیر و سەمەرانەی دەسەڵات و میللەت ڕیز بکەین، هیچ نەبێ بۆ ئەوەی خەڵکەکە بڕیار بدەن لە بەروارێکدا بیر بکەنەوە و بزانن کەی دەست بە ژیانێکی لۆژیکیی و دروست بکەن.

ووتار نوسین ب□ه□ر□یە، واتا داهێنانە، ئەگینا نەک هەر ناتخوێننەوە، تەنانەت وای لێ دێت خۆیشت ئەبیت بە ژێر ووشە و ڕستە دووبارە و ناقۆڵاکانتەوە.

خەڵک شارەزا بوون، ئەزانن کێ ووتاریان بۆ ئەنوسێ و کێیش هەڵیان□ئ□خەڵەتێنێ .. کێ بە تایتڵی باق و بریق پەلکێشی تەویلە نووسینە بێ سەر و بەرەکانیان ئەکات، کێیش بێ منەتانە ووتاری بێ گرێ و گۆڵ و ..پڕ ب□ه□ر□یان بۆ دەنوسێت.

زۆربەی ووتارنووسەکانمان، ووتارنوسی بۆنەکانن .. تۆم باراک گەیشتە عێراق .ئێ خەڵکەکە هەموویان لە کەناڵە کوردیی و عەرەبیی و ئینگڵیزییەکاندا ب□ ئ□□چ دی و فۆڕکەی و تەنانەت هەشت کەی بینیویانە و شر□ق□ی دوور و درێژیان لەو بارەیەوە گوێ لێ بووە، چ پێویست ئەکات ڕیش□□کانی ووتار هەموویان لەسەر دارتەلی تۆم باراک ڕیز بن و هەر بەکەی ووتاری خۆی بدات لە شیش: ئامانجی تۆم باراک ، نیازە شاراوەکانی تۆم باراک، تۆم باراک لە نێوان □□زه□□ات و □□زئاوا ...... ئیتر هەر مەپرسە، شتی وا لەسەر تۆم باراک ئەنووسن، هەرخەجاڵەتی ئەکەن .. یان هەموو جیهان کارەساتی دۆرگەی ئیپیستینیان بە دەنگ و ڕەنگ و دۆکیۆمێنت بینیوە، چ پێویست ئەکات دەیان ووتار بە پەلە پەل هەڵکوڵێنرێت، ئیپیستاین و ڕووی □□زئاوا، ئیپیشتین و کۆتایی شارستانیی، ئیپستن .. ئینجا تەماشا ئەکەی هەر یەکەی بە جۆرێک ناوی ئەو دۆرگەیە دەردەبڕن، ئیسلامییەکان زیاتر پێی دەڵێن ئیپیشتاین .. عەل□مانییەکان ئەڵێن ئیپیستین .. ڕادیکاڵە ئەتایستەکان پێیان باشە ئیپستن بێ .. وەک چۆن ئەندامی هەندێ حیزب پێی ئەوترێ هاوڕێ و .. هی هەندێکی تریان ب□ ه□قا□ بانگی ئەکەن و .. برایان و برادەران و ..هاوخەبات و .. جۆرەها زاراوەی تر کە تایبەتن بە لایەنێکی سیاسیی .. ئینجا هەتا زاراوە و کەناڵ و تایبەتمەندیت زیاتر بێ، تۆ باڵادەستتریت… ئەمەیش پێی ئەوترێت بەرهەمهێنانی وەهم.. تۆ بە بێ ئەوەی هیچ بەرهەمێکت هەبێ، خەڵکێکی زۆر پێت سەرسامن و خۆزگە ئەخوازن وەک تۆ وا بن، یان هیچ نەبێ ببن بە هاوخەباتت و وێنەیەکی سێڵفیت لەگەڵدا بگرن.

ووتار نووس هەیە سەیری کەناڵەکان ئەکات، ئیتر با بەتی ئەو ڕۆژە هەر چییەک بێ،خوا نەیبڕێ، یەک دوو لاپەڕەی لەسەر ئەنوسێت، کە

تەواو ئەبێ شڵپەی لێ هەڵئەسێنێ، هەڵیئ□ف□ن□ بۆ حەوت هەشت میدیای
قەڵ□ باڵغ.

ووتار نووس هەیە، ئەکتەرە .. هەر ڕۆژەی یان هەر ووتارەی ڕۆڵێک
ئەبینێ، ئەمڕۆ پشتگیریی لە فڵان ئەکا، سبەینێ پشتگیریی لە دژەکەی
ئەکا ..ئەمڕۆ بە نوسەرانی ڕەخنەگر ئەڵێ لوسکە و ڕەشبین و تێکدەری
ئەزمونەکەمان، دوای هەفتەیەک ووتارێکی ڕەش و ڕەشبینی وا ئەنوسێ،
پیاو ئەترسێ خۆی بکوژێ یان دوای ووتارەکە خۆی کوشتبێ ..ئەمانە
ئەکتەرن، لە هەر شانۆیەکـــدا بێ ئەتـــــوانن ڕۆڵ بگێڕن، زۆر بەو
سروشتەی خۆیشیانەوە ئەنازن، بەوەی کە ئەتوانن هەموو جۆرە ڕۆڵێک
بگێڕن، تا وای لێ دێت نرخیان گران ئەبێ، کەناڵەکانی دەسەڵات
ئەیانکڕن ، پێیان ئەڵێن تۆ حەربایەکی زۆر بەهرەمەندیت.. وەک چۆن
خـولە چەخمـاخە بە مـارفی ووت مـارف تۆ سـەگیت.. مـارفیش زۆر ئەو
وەسفەی پێ خۆش بوو.

ووتارنووسمان هەیە، تایبەتە بە ئامۆژگاریکردنی سەرۆک حیزبەکان و
تەنانەت سەرۆکی دەوڵەت… سەرۆک فڵان تۆ بۆچی ئەم کارەت کرد؟ ئایا
نازانیت ئەم کارەی تۆ ئەبێتە هۆی هەڵوەشانی ژێرخانی ئابووریی و
سەرهەڵگرتنی لاوان و پەکخستنی پیشەسازیی و کشت و کاڵی ناۆخۆ ؟
ئایا ئەم زانکۆ و نەخۆشخانە ئەهلییانە، چ سودێکیان ب□ ه□زاران و
میلللەتی ڕەش و ڕووت هەیە ؟؟ ….هتد ..

ئیتر ئەوەی ئەیڵێن نایڵێنەوە، ئەمانە بڕوایان بە خۆیان هێناوە کە
سینۆهەن پزیشک و ڕاوێژکاری فیرعەونەکانن ..

بە بێ ئەوەی ئەم ئامۆژگـاریی و خۆ مانـدووکردنانەیان، بچـوکترین
کـاردانەوەی میللیـی و حکومییـان بە دواوە بێ.. لەوەیـش نـاخۆشتر
ئەوەیە، هەتـا ئامۆژگارییەکانیـان زیـاتر پشتگـوێ بخرێـن، ئەوان
ئامۆژگاریی زیاتر و ووردتر و قوڵتر ئەنوسن.

کار ئەگاتە ئەوەی باسی گەشتەکانیان و ..خەرجییەکانیان و . چی
باشە بیکەن و .. چی باشە بیخۆن و .. پڕۆژەی شاخ بڕینەوە له بنەوە
بێ باشە یان لە ناو قەدەوە یان ڕاستەوخۆ تەپڵە سەرەکەی ؟

ئیتـر وای لێ دێـت سـەدان هەزار ڕاوێـژ و ئامۆژگـاریی و ڕەچەەی
چارەسەری سیاسیی و کۆمەڵایەتیی و نەتەوایەتیی ڕیز دەبن، سەدان
سینۆهەیش هەر خەریکن، ڕێک وەک لافاوی نوسین یان وەک شێرکۆ عەبدوڵا
ئەیوت ئیسهالی نوسین دێتە گۆڕێ، بە ڕۆژنامە و پەیج و پێگەکاندا
دێنە خوارەوە… نەک دەسەڵات، تەنانەت خێزانەکەی خۆیشیان تاقەتی
نییە دەنوکێکی لێ بدات و کۆمێنتێ لایکێکی پیا بکێشێت.

ووتار نوسمان هەیە، چیرۆک ئەنوسێ، نەک ووتار .. سەرەتایەکی تەم و
مژاویی، گرێی تیایە ..ئەیەوێ وا لە خوێنەر بکات بە دوای گرێکەدا
بگەڕێ … لە پڕێکدا ووتارەکە تەواو ئەبێ و .. تەم و مژ و گرێکەیش

وەک خۆیانن .. ئەمانە دوو جۆر و دوو جار دەستدرێژیان کردووە، یەکەمیان بۆ سەر ووتار و دووەمیان بۆ سەر چیرۆک…
جۆرەها ووتار نوسی تریشمان هەیە، کە تێکڕایان ووتار نوس نین، بەڵکو ئاڵودەبوون بە ووتارەوە.. ئەمانە ئەبێ لە نەخۆشخانەی تایبەت بخەوێنرێن بۆ ئەوەی لەو ئاڵودەبوونە ڕزگاریان بێ.. ئەبێ ڕۆژانە جورعەیەکی کەم و کەمتر لە نوسینیان پێ بدرێت، هەتا بەرە بەرە لەو هەموو ستوونە درێژە بێ هونەر و بێ سوود و دووبارانە ڕزگاریان د□ بێت..
ئەوسا هونەر و جوانیی بۆ ڕۆژنامە و ووتار دەگەڕێتەوە، وەک چۆن جارێکیان تیمێکی هونەریی ئەڕۆنە قوتابخانەیەک لە تاران، بە قوتابییەکان ئەڵێن چەند کەس حەز ئەکا ببێ بە ئەکتەر ؟ هەموو قوتابییەکان دەستیان بەرز ئەکەنەوە، تەنیا یەک دانەیان ن□ بێ.. بەو قوتابییە ئەڵێن: تۆ بۆچی دەستت بەرز ناکەیتەوە؟ بۆچی حەز ناکەیت ببیت بە ئەکتەر ؟
ئەڵێ : حەریش بکەم، نامەوێ ببم . هەڵبەت ئەو هەموو ئەکتەرە، پێویستیان بە یەکێکە تەماشایان بکات.. بۆیە من حەز ئەکەم ببم بە تەماشاکەر ..
ئێمە هیچمان تەماشاکەر نین .. هەموومان ئەکتەرین ..هەموومان نووسەرین .. هەموومان هەر خۆمانین .. هێشتا نەمدیوە نوسەرێک کۆمێنتی بۆ نوسەرێکی تر نوسیبێ، بێجگە لە ماڵوێرانکردن و جنێودان .. چونکە هەموومان بڕیارمان داوە تەنها و تەنها نووسەر بین و تەنها نوسینی خۆیشمان بخوێنینەوە، چونکە تەنها خۆمان بە نووسەر دەزانین و ..تەنها خۆمان بە شایەنی خوێندنەوە دەزانین..

هەر بۆیە لێرە و لەوێ کە خزمانی کەناڵێک، چاو پێکەوتن لەگەڵ هەڤاڵێ، برایەک، برادەرێک یان هنوڕێیەکی حیزبیان دەکەن، من لە جێی خۆمدا شەرمەزار ئەبم ..ئاخر چۆن من تا ئێستا ئەم نووسەرە حەفتا هەشتا ساڵەم نەناسیوە کە چل کتێبی ڕۆمان و شیعر و لێکۆڵینەوە و سیاسیی هەیە؟ .. بەس کە ئەبینم ئەمانە یەک و دووان نین، بەڵکو سەدان و ڕەنگە هەزارانیش بن، کە لە چاوپێکەوتنە تایبەتە خێزانیی و حیزبیی و بنەماڵەییەکاندا باس لە داهێنانە بێ سنوورەکانی خۆیان ئەکەن، لەوێدا مافی ئەوە ئەدەم بە خۆم کە ئاساییە ئەگەر ئەم هەموو نووسەرە پایە بەرزە نەناسراوانەم نەناسیوە، چونکە پەنجا شەست ساڵ تەمەن، بەشی ئەم هەموو ناسینە ناکا، کە زۆربەیان کاتی بەسەراخوێندنی یاسینیانە، ئیتر ناسینی چی ؟

تۆ كه ئێستاكه لێره نيت.شيعر \ كاوەى خەسرەوكاوانى

تۆ كه ئێستاكه لێره نيت
نازانى خەم چى پێ كردووم
به گومانم ئاخۆ ماوم
ياخۆ منيش وەك تۆ مردوم
* * *
لەو رۆژەوە كه رۆيشتوى
جارێك نەتپرسى هەواڵم
وەكو وەلى له بۆ شەما
دێوانەى نێو دەشت و ياڵم
* * *
خۆزگە دەبەم ئابەو خاكەى
باوەشى له جەستەت داوە
ئێستا گۆڕت گوڵستانه
گوڵستان باغى ژاكاوە
* * *
ئاخۆ ئێستا تۆش وەكو من
بيرم دەكەى وەكو جاران
دەكەى چاوەڕێ ى نێرگز و
رێژنه و بۆن و نەشئەى باران
* * *
تۆش وەك من هەموو ساتێ
بيرم دەكەى تا دوا نەفەس
تۆش جيهانت وەك جيهانم
بۆته باڵندەى نێو قەفەس

7/4/2026

kawa_kiwiny@yahoo.co.uk